

REPUBLIKA E SHQIPËRISË

KOMISIONERI PËR MBROJTJEN NGA DISKRIMINIMI

Nr. 109 prot.

Tiranë, më 08.06.2022

V E N D I M

Nr. 109 , datë 08 .06 . 2022

Mbështetur në nenin 32, pika 1, germa “b”, të ligjit nr. 10221, datë 04.02.2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”¹, të ndryshuar, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi² mori në shqyrtim ankesën me nr. 74 Regj., datë 06.05.2022, të paraqitur nga Shoqata “Për drejtësi sociale”, përfaqësuar nga Kryetari i Shoqatës z. G.S,³ kundër z.S.G, në të cilën pretendohet për diskriminim për shkak të bindjeve fetare. Në përfundim të shqyrtimit të ankesës, Komisioneri,

K O N S T A T O I :

I. Parashtrimi i fakteve sipas subjektit ankues.

Në ankesën e paraqitur pranë Komisionerit, pala ankuese shprehet se, Shoqata “Për drejtësi sociale” ka në fokusin e saj kryesor advokimin, mbrojtjen, respektimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut në Shqipëri, veçanërisht grupet rome-egjiptiane, personat me aftësi të veçanta, studentët, të rinjtë, fëmijët, emigrantët, banorët e lokaliteteve periferike etj. Kjo organizatë së fundmi ka vërejtur se është përdorur gjuhë urrejtje ndaj besimtarëve muslimanë lidhur me faljen e Fitër Bajramit në qytetin e Elbasanit.

Përmes rrjeteve sociale, më datë 04.05.2022, z. S.G ka bërë një status në rrjetin social “Facebook”, me këtë përmbajtje: *“Sikur po duan të na mbysin me lloj lloj formash?!. Kjo ngjarje përbën risi se nuk kemi parë më përpara kështu në sheshin Gensher Elbasan qendër. A nuk duket sikur është më shumë e stisur? Pa le kur thonë se janë më shumë të huaj. Nuk kam parë besime të tjera të falen në rrugë, nuk e di dhe nuk e kuptoj kur ka mjaftueshëm institucione?!. As gazetat*

¹ Në vijim do t'i referohemi me akronimin LMD.

² Në vijim do t'i referohemi me akronimin Komisioneri.

³ Në vijim do t'i referohemi me emërtesën Pala ankuese

dhe TV nuk e dhanë, e fshehën. Para 60 vitesh e më parë në Elbasan, faljet bëheshin vetëm në Xhami, jo kështu, shprehen jo pak elbasanas të besimit musliman.”⁴

Pala ankuese shprehet se, në konsultim dhe me Myftininë Elbasan konsideron se në statusin e shkruar në rrjetin social “Facebook” është përdorur gjuhë urrejtje dhe denigruese, e cila prek në mënyrë të drejtëpërdrejtë besimtarët myslimanë ku sipas ligjit me nr.10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, interpretohet si më poshtë:

“Gjuha e urrejtjes” është çdo formë e shprehjes në publik, me çdo mjet, e promovimit, nxitjes së denigrimit, urrejtjes ose shpifjes, çdo shqetësim, fyerje, stereotip negativ, stigmatizim ose kërcënim ndaj një personi ose grupi personash, si dhe çdo justifikim i të gjitha formave të shprehjes e bazuar në një listë joshteruese të shkaqeve, sipas nenit 1 të këtij ligji.”

Bazuar në nenin 32 të ligjit “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, pala ankuese kërkon nga Komisioneri fillimin e procedurave për ndjekjen e kësaj çështje lidhur me konstatimin e përdorimit të gjuhës së urrejtjes që është bërë ndaj besimtarëve të besimit Islam nga z. S.G, nëpërmjet statusit të publikuar në rrjetin e tij social.

I. Ndjekja e procedurës për shqyrtimin e ankesës nga Komisioneri.

Komisioneri mori në shqyrtim ankesën bazuar në kompetencën e parashikuar nga neni 32, pika 1, gërma “b”, të ligjit nr. 10221/2010 “Për Mbrojtjen nga Diskriminimi”, të ndryshuar, që i jep të drejtën për të shqyrtuar ankesat e paraqitura nga organizatat që kanë një interes të ligjshëm, për çështje që lidhen me interesa kolektive.

Bazuar në dispozitën e mësipërme ligjore rezulton se, kërkesën për të filluar një procedurë administrative pranë Komisionerit mund t’a bëjë edhe një palë e cila nuk pretendon diskriminim në emrin e vet, pra që nuk ka një interes legjitim të drejtëpërdrejtë të vetin. Në këtë rast që kjo palë të legjitimohet për të bërë ankesë dhe për të filluar një procedurë administrative pranë Komisionerit, duhet të provojë se është mbajtëse e interesave kolektive, të cilat mund të çenohen nga procedura konkrete administrative. Një palë e tillë duhet të provojë lidhjen e detyrueshme, të drejtëpërdrejtë që duhet të ekzistojë ndërmjet veprimtarisë që ajo kryen dhe çështjes së paraqitur pranë Komisionerit.

Bazuar në nenin 3, pika 11, të LMD përcaktohet se : “Organizatat me interesa legjitime” janë ato organizata, të cilat janë të regjistruara në Republikën e Shqipërisë dhe kanë si objekt të deklaruar të veprimtarisë së tyre mbrojtjen e të drejtave të njeriut, ose u ofrojnë ndihmë viktimave të diskriminimit.”

Nga aktet e administruara rezulton se, Shoqata “Për drejtësi sociale” është një organizatë jofitimrurëse, regjistruar si person juridik, me vendimi nr. 6599, datë 14.12.2020, të Gjykatës së

⁴ <https://www.facebook.com/1793779051/videos/xxxxxxxxxxxxx/>

Rrethit Gjyqësor Tiranë. Bazuar në ankesën e paraqitur Shoqata “Për drejtësi sociale” nuk pretendon se është cënuar në interesin e saj të ligjshëm dhe të drejtpërdrejtë, por pretendon diskriminimin e personave që i përkasin besimit muslimanë, nga statusi i publikuar në rrjetin social “Facebook”, nga ana e z. S.G.

Bazuar në statutin dhe aktin e themelimit, konstatohet se Shoqata “Për drejtësi sociale”, është një organizatë jofitimprurëse e krijuar, me qëllimin për të respektuar, promovuar dhe mbrojtur të drejtat dhe liritë themelore, në mënyrë që, pavarësisht dallimeve sociale, ekonomike, racore, ideologjike, krahinore identitetit gjinor, apo çdo aspekti tjetër, të mund të ushtrojnë lirisht të drejtat dhe liritë e tyre themelore dhe të aksesojnë në mënyrë të barabartë shërbimet publike. Në mënyrë të veçantë objekti i veprimtarisë së kësaj organizate konsiston në advokimin, mbrojtjen në mënyrë proaktive dhe respektimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut në Shqipëri, duke përfshirë besimtarët.

Sa më sipër, Komisioneri vlerëson se provohet lidhja e detyrueshme, e drejtpërdrejtë që duhet të ekzistojë ndërmjet veprimtarisë së palës ankuese dhe çështjes që kjo organizatë ka paraqitur, duke vlerësuar përfundimisht se pala ankuese legjitimohet para Komisionerit për të paraqitur ankesën objekt shqyrtimi.

Në nenin 1 të LMD, parashikohet objekti i këtij ligji, duke u sanksionuar se : *“Ky ligj rregullon zbatimin dhe respektimin e parimit të barazisë dhe mosdiskriminimit në lidhje me racën, etninë, ngjyrën, gjuhën, shtetësinë, bindjet politike, fetare ose filozofike, gjendjen ekonomike, arsimore ose shoqërore, gjininë, identitetin gjinor, orientimin seksual, karakteristikat e seksit, jetesën me HIV/AIDS, shtatzëninë, përkatësinë prindërore, përgjegjësinë prindërore, moshën, gjendjen familjare ose martesore, gjendjen civile, vendbanimin, gjendjen shëndetësore, predispozicionet gjenetike, pamjen e jashtme, aftësinë e kufizuar, përkatësinë në një grup të veçantë, ose me çdo shkak tjetër.”*

Bindjet fetare janë një shkak, i cili gëzon mbrojtje të drejtpërdrejtë nga LMD.

Bazuar në nenin 7 të LMD, mbrojtja nga diskriminimi garantohet ndaj çdo veprimi apo mosveprimi si të një autoriteti publik, ashtu edhe çdo personi fizik apo juridik që merr pjesë në jetën dhe sektorët publikë ose privatë, që krijojnë baza për mohimin e barazisë ndaj një personi apo grupi personash, ose që i ekspozon ata ndaj një trajtimi të padrejtë.

- Faktet dhe rrethanat e çështjes

Bazuar në pretendimet e ngritura nga pala ankuese dhe verifikimet e kryera nga ana e Komisionerit në rrjetin social “Facebook”, rezultoi se, në profilin “S.G.”⁵, në datën 04.05.2022, është publikuar statusi me këtë përmbajtje:

⁵ <https://www.facebook.com/xxxxxxx>

“Sikur po duan të na mbysin me lloj lloj formash?!. Kjo ngjarje përbën risi se nuk kemi parë më përpara kështu në sheshin Gensher Elbasan qendër. A nuk duket sikur është më shumë e stisur? Pa lë kur thonë se janë më shumë të huaj. Nuk kam parë besime të tjera të falen në rrugë, nuk e di dhe nuk e kuptoj kur ka mjaftueshëm institucione?!. As gazetat dhe TV nuk e dhanë, e fshehën. Para 60 vitesh e më parë në Elbasan, faljet bëheshin vetëm në Xhami, jo kështu, shprehen jo pak elbasanas të besimit musliman.”⁶

Pala ankuese ka depozituar pranë Komisionerit ankesën objekt shqyrtimi, duke pretenduar përdorim të gjuhës së urrejtjes ndaj besimtarëve të besimit Islam, nga z.S.G, nëpërmjet statusit të publikuar në rrjetin e tij social.

II. Vlerësimi i fakteve dhe rrethanave të çështjes nga Komisioneri.

Dinjiteti i njeriut dhe të drejtat dhe liritë e tij, janë bazat e shtetit shqiptar. Detyrimi i shtetit është, jo vetëm të mos i cënojë vetë ato, por ai duhet të marrë masa dhe të ofrojë garancitë e duhura për të garantuar mos cënimin e tyre nga privatët, pra shteti duhet të marrë të gjitha masat për t'i mbrojtur dhe për të garantuar gëzimin e tyre nga të gjithë individët. (Neni 3, i Kushtetutës së Shqipërisë)

Barazia dhe mosdiskriminimi, janë gur themeli i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë. Në nenin 18, të saj, Kushtetuta sanksionon : *“1. Të gjithë janë të barabartë përpara ligjit. 2. Askush nuk mund të diskriminohet padrejtësisht për shkaqe të tilla si gjinia, raca, feja, etnia, gjuha, bindjet politike, fetare a filozofike, gjendja ekonomike, arsimore, sociale ose përkatësia prindërore. 3. Askush nuk mund të diskriminohet për shkaqet e përmendura në paragrafin 2, nëse nuk ekziston një përlligje e arsyeshme dhe objektive.”*

Barazia dhe mosdiskriminimi janë gur themeli edhe e të drejtës ndërkombëtare mbi të drejtave të njeriut, të cilat janë ratifikuar nga vendi ynë duke u bërë pjesë të rendit të brendshëm juridik, menjëherë pas Kushtetutës dhe me epërsi ndaj ligjeve kombëtare.

Shqipëria ka nënshkruar Konventën Evropiane për Mbrojtjen e të Drejtat të Njeriut dhe Lirive Themelore (në vijim KEDNJ), e cila në nenin 14, ndalon diskriminimin dhe detyron shtetet anëtare që të garantojnë gëzimin e të drejtave dhe lirive të përcaktuara në këtë Konventë pa diskriminim bazuar në një listë jo shteruese shkaqesh, duke sanksionuar: *“Gëzimi i të drejtave dhe i lirive të përcaktuara në këtë Konventë duhet të sigurohet, pa asnjë dallim të bazuar në shkaqe të tilla si seksi, raca, ngjyra, gjuha, feja, mendimet politike ose çdo mendim tjetër, origjina kombëtare ose shoqërore, përkatësia në një minoritet kombëtar, pasuria, lindja ose çdo status tjetër.”*, si dhe Protokollin Nr. 12 të KEDNJ-së, i cili i detyron shtetet anëtare të garantojnë gëzimin pa diskriminim të të drejtave dhe lirive të përcaktuara nga legjislacioni i brendshëm. Duke mbajtur parasysh, hierarkinë e normave juridike të sanksionuar në nenin 116 të Kushtetutës, i cili sanksionon epërsinë e të drejtës ndërkombëtare të ratifikuar nga Republika e

⁶ <https://www.facebook.com/1793779051/videos/765079491542662/>

Shqipërisë mbi ligjet e brendshme, KEDNJ, në referim edhe të evokimit që i bëhet asaj në nenin 17/2 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë, merr një status kushtetues në të drejtën tonë të brendshme. Për rrjedhojë logjike edhe praktika e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (GJEDNJ), me anë të të cilave bëhet interpretimi i Konventës, kanë fuqinë e Konventës.

Vendi ynë ka ratifikuar shumë prej traktateve për të drejtat e njeriut të Kombeve të Bashkuara, ndër të tjera, Paktin Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike, i cili në nenin 2, pika 1, përcakton: *“1. Çdo shtet palë i këtij Pakti zotohet të respektojë dhe t’u sigurojë të gjithë njerëzve që ndodhen në territorin e tij dhe që varen nga juridiksioni i tij, të drejtat e njohura në këtë Pakt, pa kurrfarë dallimi të bazuar në racë, ngjyrë, seks, gjuhë, fe, opinion politik ose çdo opinion tjetër, origjinë kombëtare apo shoqërore, pasuri, lindje ose çdo shkak tjetër.”*, ndërsa në nenin 26, ky Pakt sanksionon: *“Të gjithë njerëzit janë të barabartë përpara ligjit dhe kanë të drejtë mbrojtjeje të barabartë të ligjit pa kurrfarë dallimi. Lidhur me këtë, ligji duhet të ndalojë çdo diskriminim dhe të garantojë për të gjithë, mbrojtje të barabartë dhe efektive, kundër çdo diskriminimi e sidomos për shkak të racës, ngjyrës, seksit, gjuhës, fesë, opinionit politik dhe çdo opinionit tjetër, origjinës kombëtare apo shoqërore, pasurisë, lindjes ose çdo shkak tjetër.”*

Në trajtimin e kësaj çështjeje Komisioneri, ka mbajtur parasysh që bëhet fjalë për dy të drejta themelore të njeriut, siç janë liria e shprehjes dhe liria e besimit fetar.

Liria e shprehjes është një e drejtë Kushtetuese, e parashikuar nga neni 22, ku sanksionohet: *“Liria e shprehjes është e garantuar.”*

Liria e shprehjes garantohet edhe në kuadër të akteve të tjera ndërkombëtare të ratifikuara nga vendi ynë. Liria e shprehjes sanksionohet nga neni 10, i KEDNJ-së, ku përcaktohet : *“1. Çdokush ka të drejtën e lirisë së shprehjes. Kjo e drejtë përfshin lirinë e mendimit dhe lirinë për të marrë ose për të dhënë informacione dhe ide pa ndërhyrjen e autoriteteve publike dhe pa marrë parasysh kufijtë. Ky nen nuk i ndalon Shtetet që t’u kërkojnë ndërmarrjeve të transmetimit audioviziv, televiziv ose kinematografik të pajisen me licencë. 2. Ushtrimi i këtyre lirive që përmban detyrime dhe përgjegjësi, mund t’u nënshtrohet atyre formaliteteve, kushteve, kufizimeve ose sanksioneve të parashikuara me ligj dhe që janë të nevojshme në një shoqëri demokratike, në interes të sigurisë kombëtare, integritetit territorial ose sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit dhe parandalimin e krimit, për mbrojtjen e shëndetit ose të moralit, për mbrojtjen e dinjitetit ose të të drejtave të të tjerëve, për të ndaluar përhapjen e të dhënave konfidenciale ose për të garantuar autoritetin dhe paanshmërinë e pushtetit gjyqësor.”*

Liria e shprehjes garantohet edhe në kuadër të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike. Në nenin 19, të Paktit, sanksionohet se: *“1. Secili duhet të ketë të drejtën e opinionit pa ndonjë ndërhyrje. 2. Secili duhet të ketë të drejtën e lirisë së shprehjes; kjo e drejtë përfshin lirinë e kërkimit, marrjes dhe përhapjes së informacioneve dhe ideve të të gjitha llojeve, pavarësisht nga kufijtë, qoftë me gojë, me shkrim, në formë të shtypur ose artistike, ose me çdo mjet tjetër të zgjedhur prej tij. 3. Ushtrimi i lirive të parashikuara në paragrafin 2 të këtij neni,*

nënkupton detyra dhe përgjegjësi të posaçme. Për rrjedhojë ai mund t'u nënshtrohet disa kufizimeve të cilat duhet të përcaktohen shprehimisht me ligj dhe të jenë të domosdoshme: (a) Për respektimin e të drejtave ose të reputacionit të të tjerëve; (b) Për mbrojtjen e sigurisë kombëtare, të rendit publik, të shëndetit ose të moralit publik.”

Liria e shprehjes, përfshin lirinë e mendimit dhe lirinë për të marrë dhe për të shprehur ose për të dhënë informacione dhe ide, pa ndërhyrje. Liria e mendimit dhe e shprehjes janë thelbësore për çdo shoqëri dhe përbëjnë gurin e themelit për zhvillimin e çdo personi dhe çdo shoqërie të lirë dhe demokratike. Liria e mendimit, nuk i nënshtrohet asnjë kufizimi apo ndërhyrje. Asnjë person nuk mund të jetë subjekt i asnjë ndalimi ose kufizimi, për shkak të mendimeve/opinioneve të tij aktuale, të perceptuara apo të supozuara. Të gjitha format e mendimit janë të mbrojtura, duke përfshirë mendimet politike, shkencore, historike, morale ose të natyrës fetare. Liria e shprehjes, përfshin, shprehjen/dhënien dhe marrjen e komunikimeve në çfarë do lloj forme të ideve dhe mendimeve, të cilat janë të transmetueshme tek të tjerët. Kjo lloj lirie nuk është absolute dhe është subjekt i kufizimeve. Ushtrimi i lirisë së shprehjes përmban në vetvete detyrime dhe përgjegjësi.

Liria e ndërgjegjes, besimit dhe fesë është gjithashtu një e drejtë Kushtuese, e garantuar në kuadër të nenit 24, të Kushtetutës, ku sanksionohet: *“1. Liria e ndërgjegjes dhe e fesë është e garantuar. 2. Secili është i lirë të zgjedhë ose të ndryshojë fenë ose bindjet, si dhe t'i shfaqë ato individualisht ose kolektivisht, në publik ose në jetën private, nëpërmjet kultit, arsimimit, praktikave ose kryerjes së riteve. 3. Askush nuk mund të detyrohet ose të ndalohet të marrë pjesë në një bashkësi fetare ose në praktikat e saj, si dhe të bëjë publike bindjet ose besimin e tij.”*

Liria e ndërgjegjes, besimit dhe fesë garantohet edhe në kuadër të akteve të tjera ndërkombëtare të ratifikuara nga vendi ynë. Liria e besimit sanksionohet nga neni 9, i KEDNJ-së, ku përcaktohet: *“1. Çdokush ka të drejtën e lirisë së mendimit, të ndërgjegjes e të fesë; kjo e drejtë nënkupton lirinë për të ndryshuar fenë ose besimin dhe lirinë, qoftë individualisht ose kolektivisht, publikisht ose privatisht nëpërmjet kultit, mësimdhënies, praktikave dhe kryerjes së riteve. 2. Liria e shfaqjes së fesë ose besimeve të dikujt nuk mund t'i nënshtrohet kufizimeve të tjera, përveç atyre të parashikuara nga ligji dhe që përbëjnë masa të nevojshme në një shoqëri demokratike në interes të sigurisë publike, për mbrojtjen e rendit publik, të shëndetit ose të moralit ose për mbrojtjen e të drejtave dhe të lirive të të tjerëve.”*

Liria e ndërgjegjes, besimit dhe fesë garantohet edhe në kuadër të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike. Në nenin 18, të Paktit, sanksionohet se: *“1. Secili ka të drejtën e lirisë së mendimit, ndërgjegjes dhe fesë. Kjo e drejtë përfshin lirinë për të pasur ose për të adoptuar një fe ose një besim prej tij, si dhe lirinë për të manifestuar fenë apo besimin e vet, qoftë individualisht apo së bashku me të tjerët, si publikisht ashtu edhe privatisht, nëpërmjet kultit dhe kryerjes së riteve, praktikave dhe arsimit. 2. Askush nuk duhet t'i nënshtrohet ndonjë shtrengimi që do të mund të prekte lirinë e tij për të pasur ose për të adoptuar një fe ose një besim të zgjedhur prej tij. 3. Liria e manifestimit të fesë apo të besimit të vet mund të bëhet objekt vetëm i kufizimeve të parapara me ligj dhe që janë të domosdoshme për mbrojtjen e sigurisë, të*

rendit e të shëndetit publik, ose të moralit apo të lirive dhe të drejtave themelore të të tjerëve.....”.

Kjo liri përfshin lirinë e ndërgjegjes, fesë dhe besimit, si dhe të drejtën për të manifestuar dhe shprehur fenë dhe besimin. Nëse e para nuk i nënshtrohet asnjë kufizimi, manifestimi i fesë dhe besimit, është subjekt i kufizimeve.

Liria e shprehjes dhe liria për të shprehur/manifestuar fenë dhe besimin, janë subjekt i kufizimeve, sipas përcaktimit të nenit 17, të Kushtetutës. Sipas kësaj dispozite Kushtetuese, kufizimi i të drejtave dhe lirive të parashikuara në Kushtetutë mund të vendosen vetëm me ligj, për një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve. Kufizimi duhet të jetë në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar atë. Këto kufizime nuk mund të cenojnë thelbin e lirive dhe të të drejtave dhe në asnjë rast nuk mund të tejkalojnë kufizimet e parashikuara në Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut. Referuar KEDNJ, kufizimi i këtyre të drejtave përcaktohet nga neni 9/2 dhe 10/2.

Këto parashikime shkojnë në të njëjtën linjë edhe me rregullimin dhe nivelin e kufizimeve të zbatueshme për këto të drejta, të parashikuara nga traktatet e të drejtave të njeriut në kuadër të Kombeve të Bashkuara, të cilat vendi ynë i ka ratifikuar, sikurse është Pakti për të Drejtat Civile dhe Politike. Ky traktat i të drejtave të njeriut rregullon ushtrimin dhe kufizimet e zbatueshme për këto të drejta në nenet 18/3 dhe 19/3 të tij.

Neni 17, i KEDNJ-së, ndalon shpërdorimin e të drejtave, duke sanksionuar: *“Asnjë nga dispozitat e kësaj Konvente nuk mund të interpretohet se i jep një Shteti, grupimi ose individ, të drejtë që të përfshihet në ndonjë veprimtari ose të kryejë ndonjë akt që synon cënimin e të drejtave dhe lirive të përcaktuara në këtë Konventë ose kufizime më të gjera të këtyre të drejtave ose lirive sesa është parashikuar në Konventë”.* Një ndalim të ngjashëm e gjejmë të formuluar edhe në nenin 5, të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Civile dhe Politike, ku sanksionohet: *“1. Asnjë dispozitë e këtij Pakti nuk mund të interpretohet asisoj sikur i njej një shteti, një grupi ose një personi çfarëdo të drejta për të zhvilluar ndonjë veprimtari ose për të kryer një veprim që synon prishjen e të drejtave dhe lirive të njohura në këtë Pakt ose kufizimin e tyre në një shkallë më të gjerë se sa parashikohet me këtë Pakt.”*

Sipas jurisprudencës së vendosur nga GJEDNJ, kufizimet e vendosura nga neni 10/2 i KEDNJ, zbatohen jo vetëm për 'informacionet' ose 'idetë' që priten në mënyrë të favorshme ose konsiderohen si jofyese ose si çështje indiferente, por edhe për ato që ofendojnë, tronditin ose shqetësojnë shtetin ose çdo sektor të popullsisë. Të tilla janë kërkesat e pluralizmit, tolerancës dhe mendjegjerësie pa të cilat nuk ka “shoqëri demokratike”. Kjo do të thotë, ndër të tjera, se çdo “formalitet”, “kusht”, “kufizim” ose “dënim” i vendosur në këtë sferë duhet të jetë në proporcion me qëllimin legjitim të ndjekur”. (*Handyside kundër Mbretërisë së Bashkuar, vendimi datë 7 dhjetor 1976, paragrafi 49*).

Toleranca dhe respekti për dinjtet të barabartë të të gjitha qenieve njerëzore përbëjnë themelet e një shoqërie demokratike dhe pluraliste. Duke qenë kështu, si një çështje parimi mund të konsiderohet e nevojshme që në shoqëri të caktuara demokratike të dënohen apo edhe të parandalohen të gjitha format e shprehjes të cilat përhapin, nxisin, promovojnë apo justifikojnë urrejtjen të bazuar tek mungesa e tolerancës. (*Erbakan kundër Turqisë, vendimi 6 korrik 2006, paragrafi 56*)

Në nenin 3, pika 1, të LMD, sanksionohet se: “1. “Diskriminim” është çdo dallim, përjashtim, kufizim ose preferencë, bazuar në cilindo shkak të përmendur në nenin 1 të këtij ligji, që ka si qëllim ose pasojë pengesën ose bërjen të pamundur të ushtrimit në të njëjtën mënyrë me të tjerët të të drejtave e lirive themelore të njohura nga Kushtetuta e Republikës së Shqipërisë, aktet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, si dhe nga ligjet në fuqi.”

Një nga format e shfaqjes së diskriminimit, është “gjuha e urrejtjes”, e cila përkufizohet në pikën 8, të nenit 3, të LMD, sipas përkufizimit vijues: “8. “Gjuha e urrejtjes” është çdo formë e shprehjes në publik, me çdo mjet, e promovimit, nxitjes së denigrimit, urrejtjes ose shpifjes, çdo shqetësim, fyerje, stereotip negativ, stigmatizim ose kërcënim ndaj një personi ose grupi personash, si dhe çdo justifikim i të gjitha formave të shprehjes e bazuar në një listë joshteruese të shkaqeve, sipas nenit 1 të këtij ligji.”

“Gjuha e urrejtjes”, si një nga format e shfaqjes së diskriminimit, është e ndaluar nga neni 5, pika 1, e LMD, ku sanksionohet se: “1. Ndalohet diskriminimi për shkaqet e përmendura në nenin 1 të këtij ligji dhe mosmarrja në shqyrtim, sipas rasteve të përmendura në nenin 3 të këtij ligji, e një ankimi ose procedure, si dhe çdo forme tjetër sjelljeje që pengon zbatimin e parimit të trajtimit të barabartë.”

Sipas Rekomandimit nr. R(97) 20 të Komitetit të Ministrave për shtetet anëtare për “Gjuhën e urrejtjes”⁷, termi “gjuhë urrejtjeje” do të kuptohet si mbulim i të gjitha formave të shprehjes që përhapin, nxisin, ose justifikojnë urrejtjen racore, ksenofobinë, antisemitizmin ose forma të tjera urrejtjeje të bazuara në intolerancë, duke përfshirë: intolerancën e shprehur nga nacionalizmi agresiv dhe etnocentrizmi, diskriminimi dhe armiqësi kundër pakicave, emigrantëve dhe njerëzve me origjinë emigrante.”

Rekomandimi Nr.15 i Politikës së Përgjithshme të Komisionit Evropian kundër Racizmit dhe Intolerancës (ECRI) “Për Luftimin e Gjuhës së Urrejtjes”, miratuar më 8 Dhjetor 2015⁸, e përkufizon “gjuhën e urrejtjes”: “gjuha e urrejtjes duhet të kuptohet si avokim, promovim apo nxitje në çfarëdo formë të denigrimit, urrejtjes apo përgojimit të një personi apo grupe personash, si edhe si ngacim, ofendim, stereotipizim, stigmatizim apo kërcënim ndaj personit apo grupi personash dhe justifikimi i të gjitha llojeve të mëparshme të shprehjes mbi shkaqet e “racës”¹, ngjyrës, prejardhjes, përkatësisë kombëtare apo etnike, moshës, aftësisë së kufizuar,

⁷ Miratuar nga Komiteti i Ministrave më 30 tetor 1997 në takimin e 607-të të Zëvendës Ministrave

⁸ Në vijim referohet me akronimin Rekomandimi Nr.15, i ECRI-t.

gjuhës, fesë apo besimit, seksit, gjinisë, identitetit gjinor, orientimit seksual dhe karakteristikave të tjera personale apo statusit”.

Kufizimi i “gjuhës së urrejtjes” duket se kërkon një pajtim të dy grupeve të vlerave: kërkesat e shoqërisë demokratike për të lejuar debat të hapur dhe autonomi dhe zhvillim individual me detyrimin gjithashtu bindës, për të parandaluar sulmet ndaj komuniteteve vulnerabël dhe për të siguruar pjesëmarrjen e barabartë dhe jodiskriminuese të të gjithë individëve në jetën publike. Në këtë kontekst, çështja thelbësore që shtrohet në çështjen objekt shqyrtimi, është pesha respektive që ka liria e shprehjes, në raport me të drejtën për të jetuar të lirë nga diskriminimi dhe për të gëzuar respekt të barabartë, të të gjithë personave pavarësisht besimit fetar.

Sa më sipër rezulton se, kufizimi i lirisë së shprehjes, është një kërkesë e imponuar nga parashikimi që bëhet në LMD, i cili sanksionon se gjuha e urrejtjes përbën një nga format e shfaqjes së diskriminimit dhe se çdo formë diskriminimi e parashikuar nga ky ligj, është e ndaluar.

Gjithashtu, rezulton plotësisht e qartë se, kufizimi i i lirisë së shprehjes, të pretenduar nga subjekti, kërkohet për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve, që në rastin konkret është sigurimi i barazisë dhe mbrojtja nga diskriminimit i personave për shkak të besimit të tyre fetar.

Në këtë mënyrë përmbushen dy kushtet mbi bazën e të cilave mund të kufizohet liria e shprehjes ose manifestimit të fesë dhe besimit. Kushti i parë që kufizimi bëhet me ligj dhe në rastin konkret një kufizim i tillë përcaktohet në kuadër të LMD. Ndërkohë që, kushti i dytë, sipas të cilit kufizimi mund të justifikohet vetëm për shkaqet e përcaktuara shprehimisht nga Kushtetuta, përlijet me faktin se, mbrojtja e të drejtave të personave që i përkasin besimit musliman, si në rastin objekt shqyrtimi, përbën një prej shkaqeve kufizuese të përcaktuara nga Kushtetuta. Ajo që mbetet të vlerësohet është domosdoshmëria dhe proporcionaliteti.

“Gjuha e urrejtjes”, si një formë diskriminimi, sipas LMD-së, nënkupton përdorimin e një ose më shumë *formave të shprehjes*, përkatësisht, promovimin ose nxitjen e denigrimit, urrejtjes apo shpifjes të një personi ose grupi personash, si dhe çdo shqetësim, fyerje, stereotipizim negativ, stigmatizim ose kërcënim i një personi ose personave të tillë dhe çdo justifikim të të gjitha këtyre formave të shprehjes, që bazohet në një listë joshterruese të shkaqeve të mbrojtura nga diskriminimi, të parashikuara në nenin 1, të LMD-së, ku në mënyrë të shprehur parashikohet shkak i bindjeve fetare.

Sipas LMD-së, “*shprehja*” përfshin, fjalët dhe publikimet në çfarëdo formë, përfshirë edhe përmes medias elektronike, si edhe përhapjen dhe ruajtjen e tyre. Gjuha e urrejtjes mund të marrë formën e fjalëve të shkruara apo të shqiptuara, apo forma të tjera si foto, imazhe, shenja, simbole, piktura, muzikë, pjesë teatrale apo video, por edhe sjelljeje të caktuara, siç janë gjestet për të komunikuar një ide, mesazh apo mendim.

Pra, “*Gjuha e urrejtjes*”, lidhet me forma të ndryshme të shprehjes, që i drejtohen një personi apo grup personash, mbi bazën e statusit apo karakteristikave personale të personit apo grupit të personave dhe ekzistenca e kontekstit publik është kriter ligjor thelbësor. Shprehja konsiderohet e përdorur në publik kur ndodh në një vend/ambient fizik apo përmes mjeteve elektronike të komunikimit, në të cilat publiku i gjerë ka akses.

Komisioneri vlerëson se, në rastin objekt shqyrtimi shprehja është realizuar nëpërmjet fjalëve të shkruara dhe në mënyrë publike, pasi gjuha në shqyrtim e përdorur nga z. S.G është bërë në një platformë publike *online*, siç është rrjeti social “*Facebook*”, e cila përfshihet në mjetet e përhapjes së gjuhës së urrejtjes.

Komisioneri thekson se, sikurse rezulton edhe nga përkufizimi i gjuhës së urrejtjes, nxitja e urrejtjes mund të rezultojë edhe nga deklarata që shqetësojnë, denigrojnë, fyejnë, stigmatizojnë ose përbëjnë një stereotip negativ dhe që bazohen në një nga shkaqet e mbrojtura, duke përfshirë edhe shkakun e bindjeve fetare. Në këtë kontekst, GJEDNJ në çështjen *Féret kundër Belgjikës (Féret kundër Belgjikës, Kërkesa nr. 15615/07, 16 korrik 2009)* është shprehur se: “..... *nxitja e urrejtjes nuk nënkupton domosdoshmërisht thirrje për kryerjen e akteve të dhunës apo ndonjë akti tjetër të paligjshëm. Sulmet ndaj grupeve të veçanta të popullsisë të kryera nëpërmjet fyerjes, talljes apo shpifjes, mund të jenë të mjaftueshme për autoritetet për të përligjur trajtim të menjëhershëm dhe efikas kundër shprehjeve raciste, përballë lirisë së shprehjes të ushtruar në mënyrë të papërgjegjshme.....*”

Gjuha e urrejtjes konsiderohet e tillë kur ajo përdoret që të nxisë apo krijon pritshmërinë që të ketë efektin e nxitjes, drejt kryerjes së akteve të dhunës, frikësimit, armiqësisë apo diskriminimit ndaj personave të shenjëstruar, që në rastin konkret pretendohet nga pala ankuese se janë besimtarët muslimanë.

Po sipas Rekomandimit Nr.15, të ECRI-t, vlerësimi nëse ekziston rreziku që aktet e mësipërme të ndodhin, duhet të merret duke pasur parasysh rrethanat specifike në të cilat përdoret “*gjuha e urrejtjes*”. Në mënyrë të veçantë duhet të mbahet parasysh: a) konteksti në të cilin po përdoret *gjuha e urrejtjes* në fjalë (konkretisht, nëse ekzistojnë tashmë tensione të rënda brenda shoqërisë ku përcillet kjo gjuhë e urrejtjes); b) aftësinë e personit që përdor gjuhën e urrejtjes për të ushtruar ndikim mbi të tjerët (p.sh. duke qenë udhëheqës politik, fetar ose komunitar); c) natyrën dhe forcën e gjuhës së përdorur (p.sh. nëse është provokuese dhe e drejtpërdrejtë, përfshin përdorimin e keqinformimit, stereotipizimin negativ dhe stigmatizimin, ose është në gjendje të nxitë akte dhune, frikësimi, armiqësie ose diskriminimi); d) kontekstin e komenteve specifike (nëse janë një dukuri e izoluar ose janë ritheksuar disa herë dhe nëse ato mund të vlerësohen si të kundërbalancuara nga të tjerët ose nga vetë folësi apo dikush tjetër, sidomos gjatë një debati); e) mediumin (formatin) e përdorur (nëse mundëson përgjigje të menjëhershme nga publiku, për shembull një aktivitet që ndodh "direkt"); dhe f) natyrën e publikut (nëse ka në dispozicion

mjetet dhe prirjen apo ndjeshmërinë për t'u përfshirë në akte dhune, frikësimi, armiqësie ose diskriminimi)⁹.

Në dy vendime, *Behar dhe Gutman kundër Bullgarisë* (nr. 29335/13, datë 16.02.2021) dhe *Budinova dhe Chaprazov kundër Bullgarisë* (nr. 12567/13, datë 16.02.2021), GJEDNJ, ka vendosur disa faktorë me rëndësi, (të cilët nuk janë shterues) të cilët duhet të merren në konsideratë kur vlerësohet, nëse deklaratat publike negative në lidhje me një grup shoqëror ngrihen mbi “*nivelin e ashpërsisë*” për t’u kondideruar diskriminuese. Faktorët me rëndësi, që sipas GJEDNJ duhet të merren në konsideratë janë:

1. Karakteristikat e grupit (për shembull madhësia e tij, shkalla e homogjenitetit, cënueshmëria e tij e veçantë ose historia e stigmatizimit dhe pozicioni i tij përballë shoqërisë në tërësi);
2. Përmbajtjen e saktë të deklaratave negative në lidhje me grupin (në veçanti, shkallën në të cilën ato mund të përcjellin një stereotip negativ për grupin në tërësi, dhe përmbajtjen specifike të atij stereotipi);
3. Formën dhe kontekstin në të cilin janë bërë deklaratat, shtrirjen e tyre (që mund të varet nga vendi dhe si janë bërë), pozicioni dhe statusi i autorit të tyre dhe shkalla në të cilën ato mund të konsiderohen se kanë ndikuar një aspekt thelbësor të identitetit dhe dinjitetit të grupit.

Sipas GJEDNJ, është ndërveprimi i të gjithë këtyre faktorëve që ka rëndësi.

Pala ankuese, pretendon se fjalët e përdorura nga z. S.G në statusin e postuar në rrjetin social “*Facebook*” në datën 04.05.2022, janë denigruese për besimtarët muslimanë.

Referuar Rekomandimit Nr.15, të ECRI-t, në Relacionin Shpjegues, Pjesa B “Përkufizime”, në pikën 7, germa “g”, jepet ky përkufizim për termin “denigrim: *“denigrim” nënkupton sulmin ndaj kapacitetit, personalitetit apo reputacionit të një apo më shumë personave në lidhje me anëtarësimin e tyre në një grup të caktuar personash;*”

Duke ju referuar përmbajtjes së statusit të postuar në profilin “S.G” në datën 04.05.2022 në rrjetin social *Facebook*, Komisioneri konstaton se statusi përmban deklarata kritike në lidhje me mënyrën e kryerjes së ritit fetar të faljes së besimtarëve muslimanë gjatë Fitër Bajramit në qytetin e Elbasanit në ambiente të hapura. Pavarësisht komenteve kritike mbi aspekte që kanë të bëjnë me mënyrën e kryerjes së riteve të caktuara fetare nga ana e besimtarëve muslimanë në qytetin e Elbasanit, Komisioneri nuk konstaton që postimi përmban fjalë me natyrë të tillë që mund të konsiderohen si sulm i drejtëpërdrejtë ose i nënkuptuar, ndaj kapacitetit, personalitetit apo reputacionit të besimtarëve muslimanë. Në tërësinë e tij, statusi nuk sulmon, në mënyrë të drejtëpërdrejtë osë të nënkuptuar besimin musliman apo ritin e faljes. Komisioneri nuk konstaton, ndonjë ton ofendues apo sulm abuziv ndaj ritit të shenjtë të faljes për besimtarët muslimanë.

⁹ Rekomandimi Nr.15, i ECRI-t, Relacioni Shpjegues, Pjesa B “Përkufizime”, nën-ndarja “Përkufizimi i gjuhës së urrejtjes”, pika 16.

Komisioneri vlerëson se, statusi në fjalë nuk nxit mungesë respekti apo urrejtje ndaj besimtarëve muslimanë, pavarësisht se besimtarët muslimanë mund të mos dakortësohen në lidhje me komentet dhe qëndrimin kritik, lidhur me mënyrën e ushtrimit të riteve të besimit të tyre fetar.

Sipas Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut, në një shoqëri demokratike, duhet të jetë e mundur të kritikohen idetë fetare, edhe nëse një kritikë e tillë mund të perceptohet nga disa si lënduese ndaj ndjenjave të tyre fetare. Në këtë kontekst, në çështjen *Aydin Tatlav kundër Turqisë* (Nr.50692/99, vendimi i datës 02.05.2006), GJEDNJ, konstatoi se dënimi i një gazetari për publikimin e një libri që kritikon fuqishëm fenë, kishte cënuar lirinë e shprehjes të parashikuar nga neni 10, i KEDNJ-së. Ankuesi, ishte një gazetar dhe autor i një libri të quajtur *Islamiyet Gerçeği* (Realiteti i Islamit). Ai parashtronte kryesisht idenë se feja kishte efektin e legjitimitetit të padrejtësive sociale duke i portretizuar ato si "Vullneti i Zotit". Në këtë çështje GJEDNJ, konstatoi se, disa pjesë të librit përmbanin kritika të forta ndaj fesë në sferën social-politike. Megjithatë, Gjykata nuk perceptoi një ton fyes në komentet që synonin drejtpërdrejt besimtarët ose një sulm abuziv kundër simboleve të shenjta, veçanërisht ndaj muslimanëve, të cilët me leximin e librit mund të ndiheshin megjithatë të ofenduar nga komentet për fenë e tyre.

Në një shoqëri demokratike, grupet fetare duhet të tolerojnë, siç duhet të bëjnë dhe grupet e tjera, deklaratat publike kritike dhe debate rreth aktiviteteve, mësimëve dhe besimeve të tyre, me kusht që një kritikë e tillë të mos përbëjë nxitje të urrejtjes dhe nxitje për të prishur qetësinë publike ose për të diskriminuar përkrahësit e një feje të caktuar.¹⁰

Bazuar në rrethanat konkrete të çështjes në shqyrtim, Komisioneri vlerëson se, deklaratat publike e postuar në profilin "S.G", në datën 04.05.2022, nëpërmjet rrjetit social *Facebook* nuk e arrin kufirin e ashpërsisë që kërkohet, dhe pritshmërinë që gjuha e përdorur në këtë postim, të ketë efektin e nxitjes, drejt kryerjes së akteve të dhunës, frikësimit, armiqësisë apo diskriminimit kundër besimtarëve muslimanë, për shkak të besimit fetar. Rrjedhimisht, Komisioneri çmon se, kufizimi i lirisë së shprehjes, në këtë rast nuk do të ishte i nevojshëm.

Përfundimisht, Komisioneri arrin në konkluzionin se, deklaratat publike e postuara në profilin "S.G", në datën 04.05.2022, nëpërmjet rrjetit social *Facebook*, nuk përbën "gjuhë urrejtje" në kuptim të nenit 3, pika 8, të ligjit nr.10221, datë 04.02.2010 "*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*", të ndryshuar dhe për rrjedhojë Komisioneri nuk konstaton shkelje të ligjit.

PËR KËTO ARSYE :

Bazuar në nenin 32 dhe 33 të ligjit nr. 10221/2010 "*Për Mbrojtjen nga Diskriminimi*", i ndryshuar, Komisioneri për Mbrojtjen nga Diskriminimi,

¹⁰ Raport "*Mbi marrëdhënien midis lirisë të shprehjes dhe lirisë së feje: Çështja e rregullimit dhe ndjekjes penale të blasfemisë, fyerjes fetare dhe nxitje për urrejtje fetare*", miratuar nga Komisioni i Venecias, në Seancën Plenare të 76-të (Venecia, 17-18 tetor 2008), prg.72.

VENDOSI:

1. Konstatimin e mosdiskriminimit në formën e “*gjuhës së urrejtjes*”, për shkak të *bindjeve fetare*, nga ana z. S.G.
2. Kundër këtij vendimi lejohet ankim në Gjykatën Administrative të Shkallës së Parë Tiranë, brenda 45 ditëve nga marrja dijani.

KOMISIONERI

Robert GAJDA

Shkaku: Bindjet fetare
Fusha: Përdorim i “*gjuhës së urrejtjes*” në media sociale.
Lloji i vendimit: Mosdiskriminim